

TRIANON UTÁN SZÁZ ESZTENDŐVEL

Beteljesedik-e a herderi jóslat az elveszített magyarlakta területeken?

Johann Gottfried von Herder német történetfilozófus 1791-ben publikálta *Gondolatok az emberiség történetének filozófiájához* című művét, melynek IV. kötetében jelent meg a magyarságra nézve az egyetlen és igen döbbenetes "statisztikai következtetése". E szerint „A magyarok, mint az ország lakosainak legcsekélyebb része, most szlávok, németek, románok és más népek közé vannak beékelve, s századok múltán talán nyelvüket is alig lehet felfedezni.” Ez a jóvendülés azóta is foglalkoztatja a magyar szellemi élet kiválóságait.

Nézzük meg, hogyan állunk ezzel a kérdéssel 229 évvel később. Nos, a 93 ezer négyzetkilométeres csonka országban elég jól. Biztosan megmaradunk, sőt – némi lélekszámbeli fogyás ellenére – erősödünk, jelentőségünk, befolyásunk növekszik egész Európában. Határainkon kívül azonban kritikus a helyzet. A külhoni magyarság vonatkozásában fejünk felett lebeg Damoklész kardjaként a herderi jóslat.

1920-ban a Trianoni békediktátum 3,5 millió magyar embert szakított el hazájától, és kényszerített idegen fennhatóság alá. Bár szülőföldjén maradt, de idegen ország másodrendű állampolgára lett. A legszörnyűbb az volt, hogy körülbelül a fele egy tömbben élt az új államhatár másik oldalán. Érthetetlen és elfogadhatatlan döntés volt a győztes hatalmak részéről, egyenesen történelmi bűncselekmény. Ezzel összefüggésben, általánosságban elmondható az is, hogy az első világháború utáni Párizs környéki igazságtalan békekötéseket a győztesek mohósága diktálta, a kontinens elleni bünsorozatnak számítanak, és elvetették a második világháború csíráját. Ezt az Egyesült Államok elnöke, Thomas Woodrow Wilson, azonnal felismerte, nem is vett részt a béketárgyalásokon. 14 pontban megfogalmazott ajánlásait, az általa győzelemre vitt szövetségesei, Franciaország és Nagy-Britannia, nem fogadták meg. Alig két évtized

után kitört a második nagy világegés, ami az elsónél is borzalmasabb volt.

De térjünk vissza a Kárpát-medencébe, és foglalkozzunk a mai körülményekkel. A közép-európai rendszerváltozások idejére az utódállamok többségi nemzeteinek lélekszáma két-háromszorosára nőtt hetven év alatt. Ennek alapján 1990-ben az elszakított nemzetrészek összlétszáma legalább hét millió kellett volna legyen. Ehhez képest alig három millió volt az 1991/92-es népszámlálás adatai szerint. 2011/12-ben pedig már csupán 2,1 millió magyart találtak a számlásai biztosok. Húsz év alatt csaknem a kétharmadára csökkent a létszámunk! (A magyarok valós létszáma 15-20 százalékkal magasabb lehetett 1991-ben és jelenleg is, vagyis manapság több, mint 2,5 millió körüli. Ennek több oka is van. Sokan félelemből vagy számításból nem vallják magukat magyarnak, de számottevők a számlálási csalások is.) Szertefoszlottak a harminc évvel ezelőtti álmok, a rendszerváltozások, a parlamentáris demokrácia megteremtése és az euroatlanti integrációba beágyazódásunk nem hozott megoldást a határokon kívül rekedt magyaroknak. Félelmetes fogyásuk, megalázott sorsuk tennivalóért kiált.

Mi lenne a megoldás egy évszázaddal Trianon után? 2010-ben a Magyar Országgyűlés bölcs döntést hozott, amikor június 4-ét a Nemzeti Összetartozás Napjává tette. Miközben ez a nap örökre nemzeti gyász marad, erősíteni és intézményessé kell tenni valamennyi magyar nemzetrész összetartozását. Tudatosítani kell minden Kárpát-medencében élő magyar emberben, „egy vérből valók vagyunk”, egy nemzetet alkotunk, és felelősséggel tartozunk egymás iránt. Minden magyar felelős minden magyarért. Ennek szellemében ugyancsak jó és magyar szíveket melengető döntés volt tíz évvel ezelőtt az állampolgárság és a magyarországi szavazati jog megadása külhoni nemzettársainknak. Azonban ez még mindig nem elegendő. A bőkezű anyagi támogatások az oktatás és a kutúra területén, a dicséretes kárpát-medencei nemzetpolitikai programok, a magyarlakta

területek gazdaságélénkítési erőfeszítései csak a drámai fogyás lassítását tudják elérni, megállítást és visszafordítást nem.

Az elmúlt három évtized alatt számos elemzést és megoldási javaslatot tettem le a magyar nemzetpolitika asztalára. Politikai barátaim az elemzésekkel többnyire egyetértettek, de a megoldási javaslatok többsége pusztába kiáltott szavak maradtak. Ma két lehetséges megoldás közül lehet választani. A harmadik, a határok megváltoztatása ugyanis jelenleg nem reális elképzelés. Az első lenne, a társnemzeti státus megadása a kisebbségi sorsba taszított őshonos magyar nemzeti közösségeknek. Ez lényegében megvalósult két országban, Horvátországban és Szlovéniában. Az örömteli körülmény szépséghibája csupán annyi, ebben a két szomszédos államban alig élnek ma már magyarok, létszámuk tízezres nagyságrendű. Vagyis jelenlétükkel nem „okoznak veszélyt” a többségi nemzet számára. Felvidéken (ma Szlovákia), Kárpátalján (ma Ukrajna része), Erdélyben, Partiumban, Kelet-Bánságban (jelenleg Romániához tartoznak) és a Vajdaságnak nevezett Nyugat-Bánságban, Bácskában és Kelet-Szerémségben (ma Szerbia részei) másodrendű állampolgárok, európai értékeket képviselő kollektív jogaikat csak a többségi nemzet kénye-kedve szerint gyakorolhatják. A történelmi Magyarország nyugati vármegyéiből lecsípett területeken, a ma Burgenlandnak nevezett tartományban, szintén csupán tízezres nagyságrendű magyar él, gyakorlatilag nemzeti közösségként jogfosztottan, de háromnegyed évszázada jólétben, egyénileg biztonságban vannak, magyarságuk miatt nem bántják őket. Itt azonban nem tudom megállni, hogy ne jegyezzem meg, e terület Ausztriához csatolása 1920-ban a magyarság szégyenteljes és teljes mértékben érthetetlen arcul csapása volt. Itt ugyanis túlnyomó többségben német ajkúak éltek, tehát Bécs fennhatósága alá helyezésük elvileg helyes volt. Itt betartották a wilsoni elveket, ami szerint az új határok megállapításánál figyelembe kell venni az etnikai viszonyokat. Az összes többi új határszakasznál azonban több, mint másfél millió magyart vittek át a határ mentén összefüggő tömbben idegen fennhatóság alá!

Vizsgálatunk tárgya tehát hét szomszédunk közül az a négy ország, ahol nagyon súlyos nemzetársaink helyzete: Szlovákia, Ukrajna, Románia és Szerbia. Teljesen kizárt, hogy bármelyikben megadják a magyar közösségnek a társnemzeti státust. Egyszerűen azért, mert Pozsony, Kijev, Bukarest és Belgrád ki nem mondott szándéka a területükön élő magyarság teljes asszimilálása, vagy szülőföldjéről való, adminisztratív eszközökkel történő, elűldözése. Homogén nemzetállamot akarnak, kisebbségek nélkül. E megállapítás igaz voltát az elmúlt harminc év tapasztalatai hitelesítik. Létszámuk kétharmadra csökkenése két évtized alatt, önmagáért beszél.

A harmadik megoldásnak azonban lenne esélye. Ez pedig az autonómia, a tényleges és teljeskörű autonómia. Teljeskörű, tehát személyi elvű, kulturális, valamint területi autonómia, illetve ezek kombinációja. Megvalósításának három feltétele van:

- az adott nemzeti közösség elszánt akarata, készsége bármely áldozatra,
- megfelelő helyi jogalap és/vagy vonatkozó nemzetközi gyakorlat,
- a többségi nemzet önkéntes, vagy külső kényszerítő erő hatására történő beleegyezése.

Sajnos az első feltétel a négy közül jelenleg egyik régióban sem teljesül. Történelmi megfélemlítések sorozata, a Beneš dekrétumok, Mečiar és Slota – magyar szempontból - rémuralma, Fico állampolgársági törvénye, az ukrán sovinizmus évtizedes tombolása, Antonescu és Ceaușescu Romániája, marosvásárhelyi, büntetlenül maradt pogrom 1990 márciusában, délvidéki vérengzések 1944-45 táján, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Véget nem érő csalódások a rendszerváltozásokat követően, a nemzetközi közösség kettős mércéje a kisebbségi kérdésben, teljes érdektelensége, illetve számos esetben ellenérdekeltsége az őshonos nemzeti közösségek vonatkozásában, megalkuvásra, beletörődésbe kergette külhoni magyar nemzetársainkat. Ez sajnos érthető, de nem elfogadható.

A második feltétel azonban teljes mértékben megvalósul. Ismereteim szerint egyik országban sem ütközik alkotmányba az autonómia intézménye. Ha azonban mégis ez lenne a helyzet, a vagylagos feltétel, a vonatkozó nemzetközi gyakorlat minden bizonnyal megvan. Dél-Tiroltól kezdve Skóciáig, Katalóniától a belgiumi németeken keresztül egészen az Åland szigetekig számos hivatkozási alap van az Európai Unión belül. A hivatkozásokkal azonban ügyesen kell operálni. Az Unión belüli területi autonómia formák különböző korokban és módon alakultak ki. Erről külön tanulmányt lehetne írni. Itt csupán azt kell most kiemelni, számunkra legjobb hivatkozási alap Dél-Tirol. Elsősorban azért, mert az egységesülő Európa időszakában jött létre alig fél évszázaddal ezelőtt.

A harmadik feltétel sajnos három területen egyáltalán nem, egy régióban pedig csak részlegesen teljesül. Ez a három szomszédunk Szlovákia, Ukrajna és Románia. Magyarország kormányának nincs meg a politikai és/vagy katonai ereje ahhoz, hogy egyedül keresztülvigye az autonómia megvalósítását az egyes régiókban. A külhoni magyar nemzetrészeknek sokkal intenzívebben, elszántabban, ha kell áldozatokat is vállalva kellene küzdeniük az önrendelkezésért. Budapest ezután könnyebben talál majd támogatókat, segítő társakat a nemzetközi térben. Ebben az esetben nem fordulhat elő, hogy regionális politikai érdekek háttérbe szorítsák az elszakított magyar nemzetrészek politikai érdekeinek kemény támogatását.

Mit kell tenni? Elsőként fel kell ismerni, hogy egységben az erő. Csak a legteljesebb összefogással lehet eséllyel fellépni a többségi nemzetek politikai erőivel szemben. Be kell látni, hogy a kis lépések politikája, amit régebben „magyar modellnek” neveztem, nem működik, nem hoz számottevő eredményt. Szlovákiában és Romániában mindent lesöpörnek az asztalról a nacionalista-soviniszta erők, Ukrajnában meg oda sem figyelnek. Egész életemben szívügyem volt az elszakított nemzetrészek sorsa. Már a Kádár-rendszerben is segítettem a magam szerény eszközeivel. Az elmúlt harminc esztendőt meg egyenesen külhoni nemzettársaink támogatásának szenteltem. (Lásd a *25 év a nemzetpolitika szolgálatában* és a *Magyarok*

Európában című könyveimet.) Ez nem öndicséret, nem is mártíromság akar lenni, csupán ténymegállapítás, ami – úgy érzem – feljogosít a következő drámai kijelentésekre. Mindezt a változatlan szeretet és a József Attila-i „érted haragszom, nem ellened” mondatja velem. *Áldozatok nélkül nincs győzelem. Gyáva népnek nincs hazája.*

Én azonban hiszem, hogy ennyi csalódás, megcsalattatás, mások megértésébe vetett hiábavaló, terméketlen hit, a rádöbbenés, hogy csak mi segíthetünk magunkon, visszaadja a bátorságot a nemzet elszakított részeibe. Megrázza magát, kilép rezignáltságából, és fegyver nélkül, de végső elszántsággal harcba indul mindegyik nemzetrész. Világossá kell tenni, **Trianonra válasz ma csak az autonómia lehet.** Teljeskörű és tényleges autonómia minden magyarlakta elcsatolt területen, személyi elvű, kulturális és területi autonómia, illetve ezek kombinációja, hol mire van szükség. Ezért küzdeni kell a parlamentekben és az utcán egyaránt. Százezres demonstrációkra van szükség, polgári elégedetlenségi mozgalmakra; a többségi nemzeteknek és a világnak tudomást kell szerezni a nemzeti létünk megtartásához szükséges feltételekről. Legyen előttünk példa, és akár állandó hivatkozási alap az első világháború után 215.000 német és 16.000 olasz lakossal Ausztriától Olaszországhoz csatolt Dél-Tirol esete. A mintaszerű autonómia a második világháború utáni új világrendben úgy jött létre, hogy a tartomány németajkú őshonos lakosai elszánt harcba kezdtek, robbantásokat, szabotázs akciókat szerveztek a hatvanas években, miközben vigyáztak arra, emberéletben ne essen kár. Ausztria az ENSZ-hez fordult, végül nemzetközi nyomásra 1972-ben létrejött a nemzetiségi kérdés megoldásának mintaterülete. Azt nem mondom, hogy nekünk is robbantani kell, de legalább olyan akciókra van szükség az egész Kárpát-medencében, mint a Székelyek Nagy Menetelése 2013-ban. (A nemzeti önrendelkezés áldozatokkal járó kivívásának példája lehetne Koszovó is, de ez a mi esetünkben nem időszerű.) Ezzel együtt a béke és a szeretet üzenetét kell küldeni a szomszédos népeknek, velük együtt képzeljük el jövőnket, de egyenrangú félként, államalkotó tényezőként szülőföldünkön, melyet több, mint ezer esztendőn át

építettünk és védelmeztünk. Ha mindezt megteszik külhoni nemzettársaink, a mai Magyarország is többet tud segíteni, és a nemzetközi támogatás sem maradhat el. Ez esetben nem Herder jóslata teljesedik be, hanem gróf Apponyi Albert víziója, melyet trianoni védőbeszédének utolsó mondatával fogalmazott meg: “Önök most megásták Magyarország sírját, de Magyarország ott lesz a temetésén mindazon országoknak, amelyek most itt megásták Magyarország sírját.”

Budapest, 2020. május 26.

Csóti György
a Kisebbségi Jogvédő Intézet
igazgatója

Megjelent a Magyar Nemzetben 2020. június 4-én „Damoklész kardja a herderi jóslat” címmel, „Beteljesedik-e a német filozófus jóvendölése az elveszített magyarlakta területeken?” alcímmel